

5. Серкіз Я. Мирон Кордуба в оцінці сучасників / Я. Серкіз // Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість / [відп. ред. М. Литвин]; Національна академія наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів, 2012. – Вип. 5. – С. 179–183.
6. Федорищак Р. Мирон Кордуба та українське підручникотворення на початку ХХ століття / Р. Федорищак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – Тернопіль. – 2012. – № 3. – С. 35–41.

The article provides analysis of theses from works of prominent representatives of educational thought in Western Ukraine of late XIX – early XX century, which are related to solving problems of teaching history in elementary and secondary schools in the region. The emphasis is placed on the actualization of content and methods of teaching by V. Vilshanetska-Zhukovetska, A. Kopystianskyi, M. Korduba, and K. Malyska.

Key words: *elementary and secondary schools (gymnasia), curricula, content, principles and methods of teaching history, school textbooks, anthropologization and humanization of history, study of local lore.*

УДК 373.2(438)
ББК 74.1(4 Пол)

Ірина Нестайко

ВЗАЄМОДІЯ ВИХОВАТЕЛЯ ІЗ БАТЬКАМИ – РЕАЛІЗАЦІЯ ЄДИНОЇ ДИНАМІЧНОЇ ТА ПЕРСПЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ В ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПОЛЬЩІ

У статті розкрито роль і значення співпраці сім'ї і дошкільного навчального закладу у навчально-виховній діяльності дитини, визначено і охарактеризовано основні форми співпраці дошкільного навчального закладу і батьків у Польщі, визначено суспільно-педагогічні функції дошкільних навчальних закладів Польщі, виокремлено основні принципи співпраці дошкільного закладу з батьками.

Ключові слова: *дошкільний навчальний заклад, сім'я, дитина, виховання, вихователь, співпраця дошкільного навчального закладу і батьків, форми співпраці, партнерство, принципи співпраці.*

Співпраця дошкільного навчального закладу з сім'єю дитини є питанням дуже важливим і завжди актуальним під час навчання і виховання дитини у дошкільному віці. Тому одним з головних засад реформи польської освіти була і є організація співвідповідальності за процес навчання всіх його учасників і зацікавлених сторін, а отже, вчителів(вихователів), дітей і батьків. Нова концепція дошкільного виховання виступає за програмну і організаційну відкритість на пропозиції і висновки батьків[8].

Останнім часом в польському суспільстві все більше дискутують про те, що в процесі виховання і навчання дітей в дошкільному навчальному закладі повинні активно брати участь також і батьки. На думку багатьох педагогів і психологів не піддається сумніву, що “дуже важливим, а також вимогою часу є співпраця із родинним середовищем, а також те, щоб батьки орієнтувалися у завданнях і меті дошкільного виховання” [7].

Поняття виховання по різному тлумачили теоретики польської педагогіки. Так, Б.Суходольські говорить, що: “... найважливішим у вихованні є виховувати дітей так, щоб вони уміли жити в умовах сучасної цивілізації, щоб могли подолати завдання, які вона їм ставить, щоб користалися можливістю культурного розвитку, щоб знали, до чого і яким чином прагнути, з яких джерел черпати радість життя”

[11]. Й.Щепанські визнає сім'ю найважливішою, незамінною і першою виховною інституцією... “Кожна сім'я, незалежно від того, чи усвідомлює вона це, чи ні, створює основу для подальшого розвитку особистості дитини, отже, багато залежить від того, чи є батьки готовими до цих функцій, чи ні, чи знають, хочуть і можуть ці функції виконувати свідомо, цілеспрямовано і ефективно”. [12, с. 7]

Дошкільний навчальний заклад в Польщі становить перший щабель в цілісній системі освіти, відіграє в ній дедалі більшу роль. Це є результатом усестороннього переконання, що опирається на вирішальному значенні періоду дитинства в процесі формування особистості дитини. Дошкільний заклад виконує суспільно-педагогічні функції, які включають в себе турботу про здоров'я і безпеку дітей, їх правильний розвиток, їх всебічне виховання, підготовку до школи, а також забезпечує батькам догляд за їхніми дітьми. Програма роботи з дітьми дошкільного віку визначає завдання, що входять у сферу наступних галузей впливу: знаходження свого місця в групі однолітків – спільноті, побудова системи цінностей, набуття навичок практичної діяльності, пізнання і розуміння себе і світу [7].

При висвітленні завдань дошкільного закладу, які повинен він виконувати, не слід оминати ролі сім'ї. Сім'я є найважливішим опікунсько-виховним осередком для дитини, яка впроваджує її в світ культури, передає цінності. Правильне виховання дітей викликає в них довіру до навколишнього середовища, віру у власні сили, потребу взаємодії з іншими, самостійність.

Відповідно до постанови міністра національної освіти від 21 травня 2001 року щодо статуту громадського дитячого садка і громадських шкіл: “Батьки і вчителі співпрацюють між собою в питаннях виховання і освіти дітей” (Dz. U. 2001, nr 61, poz. 624 ze zm.) [8].

Форми такої співпраці передбачають право батьків на знання навчально-виховних завдань, передбачених дошкільним закладом; інформування про дитину; отриманні консультацій з питань виховання і розвитку дитини [8].

Отже, метою співпраці дошкільного закладу і батьків є: створення ситуацій, що сприяють розвитку і зміцненню контактів батьків і дошкільного закладу; залучення батьків до активної участі у житті закладу; готовність сім'ї до співпраці щодо пізнання власної дитини і її проблем – запобігання небезпекам; надання психологічних і педагогічних знань батькам з метою покращення якості виховання їхніх дітей; використання потенційних можливостей батьків (професійних, фінансових, організаційних навичок, здібностей та інтересів).

Під час участі дитини в різних видах співпраці дошкільного закладу з батьками діти: пізнають сімейні традиції і традиції дошкільного закладу; вчаться співпрацювати і культурно співіснувати з людьми, мають почуття родинного зв'язку, з дітьми і дорослими; мають можливість вільно розповідати про свою сім'ю; поважають права членів сім'ї; знають, що вони повинні поважати старших людей; виконують різноманітні несподіванки, котрі приносять радість членам її сім'ї.

Дошкільний навчальний заклад у Польщі є установою, яка частково, а іноді і повністю виконує обов'язки виховання дітей. Батьки, працюючи, перебувають увесь час поза домом, не мають достатньої кількості часу для своєї дитини. Заспокоюють лише основні їхні потреби, а виховні обов'язки переходять до дошкільного закладу. Тому вихователі повинні розуміти, яка відповідальність покладена на них щодо виховання дітей.

Навчально-виховна діяльність дошкільного навчального закладу, завданням якого є допомога в розвитку дітей, є можлива лише завдяки співпраці вихователів з

батьками кожної дитини. Робота з малою дитиною, розпочата в дошкільному закладі, повинна продовжуватись вдома і навпаки. Це стосується як виховних моментів, так і дидактичних. Батьки повинні бути завжди інформовані про поведінку дітей в групі ровесників, про прогрес, який дитина робить під час різної діяльності в дитсадку. Але й дошкільний заклад повинен отримувати якомога більше інформації про дитину і її потреби від батьків. Загальна інформація про сім'ю допомагає вихователям оцінити педагогічний рівень тої чи іншої родини. Це полегшує підбір відповідних методів і форм роботи з окремими дітьми в дитсадку. Хороший вихователь, пізнаючи своїх вихованців, одночасно пізнає і їх сім'ї.

Польський педагог Б. Суходольські говорить: "...незважаючи на те, що виховання потрібне для майбутнього, в якому кожній дитині потрібно буде жити і працювати, але важливо також зробити цінним кожен період життя людини" [11, с. 35]. Дошкільний вік повинен приносити дитині радість. Слід так організувати умови життя і виховні ситуації, щоб вони могли повністю всесторонньо розвиватися і, щоб дитячі пережиття були позитивні навіть тоді, коли вони вирішують нелегкі завдання [11, с. 46].

Співпраця дошкільного закладу з батьками виникає з бажання допомогти сім'ї у виконанні її виховних функцій, а також з потреби єдності впливу дошкільного навчального закладу і сім'ї. Сфера цієї співпраці включає в себе: зусилля щодо забезпечення умов правильного розвитку дитини, ініціювання педагогічних починань батьків, вплив на батьківську позицію, підвищення педагогічної культури і поширення знань батьків про розвиток і виховання в період дитинства, допомога батьків у покращенні умов праці дошкільного навчального закладу. Співпраця повинна супроводжуватися турботою про майбутню долю дитини, заспокоєння її актуальних потреб, а також її вихованням.

Плануючи діяльність, яка має на меті формування партнерських стосунків між дошкільним закладом і батьками, існує потреба пошуку нових, цікавих контактів, а також вдосконалення вже існуючих форм контактів з батьками. На сьогодні в дошкільних навчальних закладах Польщі опрацьовано багато цікавих форм співпраці з батьками, серед яких можна виділити такі:

- індивідуальні бесіди (бесіда при записі дитини в дитячий садок; систематичні бесіди з батьками щодо дитини, її розвитку і функціонування в дитячому садку і вдома; принагідні бесіди під час приведення і забирання дитини з дитсадка, бесіди під час "Дня відкритих дверей");
- зустрічі з батьками, колективні зустрічі (носять навчально-інтеграційний характер), зустрічі з експертом (залучення батьків різних спеціальностей);
- "інформаційний куток для батьків" (виставка творчих робіт дітей, навчальних завдань на кожен місяць, віршів і пісень, цікавинок і фотокарток з життя групи, інформації про різноманітні публікації, пропозиції ігор);
- відкриті заняття (презентація методів роботи з дітьми, проведення бесід з батьками після відкритих занять, пояснення їм актуальності проведених ігор і занять, показ батькам матеріалів з даного питання з пропозиціями можливих ігор, які б можна було провести вдома);
- дошкільні святкування (залучення батьків до організації різноманітних святкувань; протягом навчального року організовується багато урочистостей, на які запрошуються члени сім'ї. Такі святкування відбуваються з нагоди Дня Матері, Дня Бабці, Дня Дідуся, Дня Батька, Нового року, Різдва, Дня дитини, Дня родини);

- батьківський комітет (допомагає у забезпеченні дошкільного закладу іграшками, дидактичним роздатковим матеріалом, допомагає в організації святкувань. [5, с. 6]

Представлені форми роботи з батьками допомагають подолати бар'єр недовіри і пасивності, отримати довіру батьків, а також дати можливість їм отримувати новий досвід в усвідомленні їх ролі у вихованні і навчанні дитини.

У результаті впровадження вище наведених форм співпраці з батьками, покращилося співробітництво дитячого дошкільного навчального закладу з сім'єю дитини. Батьки стають партнерами дошкільного закладу, а часто і консультантами щодо організації цікавої діяльності.

Співпраця вихователів, вчителів з батьками і опікунами дітей є одним з найважливіших чинників правильного функціонування школи, дитячих дошкільних закладів і сім'ї. Сприяє гармонійному розвитку дітей.

Основним завданням дошкільного навчання є піклування про усесторонній розвиток дитини і постійне збагачення її особистості. Це завдання буде повністю реалізоване, якщо правильно буде організоване виховне середовище в дошкільному навчальному закладі, а батьки братимуть участь в навчально-виховному процесі і житті дитячого осередку. Це важливо, оскільки сім'я, як природне суспільне середовище, відіграє основну роль в розвитку і вихованні дитини. І власне сім'я, а потім і дитячий садок є першими і найважливішими виховними середовищами дитини. І саме ці середовища несуть відповідальність за впровадження дитини у світ дорослих, і навчання її мистецтва життя. Мають також вирішальний вплив на усесторонній розвиток малої людини. Такий вплив буде сприятливим тоді, коли вихователі і батьки встановлять тісні контакти один з одним і будуть готові до взаємної співпраці. Правильна співпраця дитсадку і сім'ї повинна привести до інтеграції освітньої діяльності. Дошкільний заклад, підтримуючи родину, повинен бути місцем, в якому дитина вчиться розуміти себе і інших, а також оточуючий її світ. Як показує сьогоднішня співпраця і взаємодія батьків і вихователів є не лише завданням, а й необхідністю у сучасному суспільстві. Регулярне спілкування обох сторін педагогічного процесу допоможе зрозуміти багато проблем в розвитку дитини та поглибити знання щодо умов її розвитку.

Отже, особливу роль у вихованні дитини виконують два середовища: сім'я, як "примарне" середовище, що має найбільший вплив, і дошкільний заклад, який в системі польської освіти є першим етапом інституційної освіти. В той момент, коли дитина переступає поріг дитсадку, батьки і вихователі стають партнерами. Спільно приймають рішення на благо дитини, а також докладають зусиль щодо покращення якості роботи дитячого садка.

Найбільшим успіхом вважається переконання батьків в тому, що гармонійна взаємодія трьох сфер життя і навчання дитини: дому, дитсадку і місцевої громади є необхідною умовою освітнього і виховного успіху [6].

Взаємодія з сім'єю дитини є обов'язкова, якщо ми хочемо отримати більші успіхи в навчально-виховній роботі. Щоб говорити про співпрацю дитсадку з сім'єю слід підкреслити, що не менш важлива є реакція зворотна, тобто співпраця батьків з дитсадком.

На нашу думку, відповідність між завданнями і цінностями, що передаються у дитячому дошкільному закладі і родинному домі є надзвичайно важлива. Добра співпраця, взаємне визнання і порозуміння позитивно впливає на розвиток дитини, зміцнює виховний і навчальний вплив. Якщо дитячий дошкільний заклад

систематично реалізує свої завдання у тісній співпраці з батьками, то це полегшує пізнання дітей і дозволяє виробити єдиний підхід у вихованні дітей.

Цікавим на наш погляд є організація кожного робочого дня у дошкільних установах Польщі. Кожна група має заплановану співпрацю з батьками на поточний і на наступний навчальний рік, укладається план роботи з батьками. На перших батьківських зборах відбувається ознайомлення батьків з пропозиціями, які містяться в плані роботи даної групи. А саме, пропонується батькам участь у відкритих заняттях (щонайменше 2 рази на рік), обирається Рада Батьків, яка має право голосу у найважливіших справах закладу. Зі свого боку кожен дошкільний заклад має своїм завданням:

- інформувати батьків про виховні і дидактичні завдання, які реалізуються в дошкільному закладі;
- інформувати батьків про успіхи і проблеми їхніх дітей, а також заохочувати їх до підтримки досягнень, що розвивають дітей і вирішення труднощів, на які вони нашоствуються;
- заохочувати батьків до спільного прийняття рішень щодо питань у дитячому закладі, н-д, спільна організація святкувань, в яких беруть участь діти [4, с. 230].

Як показує досвід, співпраця з батьками налагоджується добре, задовільняє педагогів навчально-виховного закладу, а батьки довіряють педагогам, відверті і охочі до співпраці. На думку вихователів, реалізована таким чином програма іде в правильному напрямку, тому постійно удосконалюється. Позитивні відгуки мають власне організовані “Фестини”. В них бере участь велика кількість батьків, чудово бавляться всі разом, показують велику активність і готовність допомагати в організації святкувань. Можна побачити, як цей добрий, неформальний контакт дає результати у майбутньому. Вдосконалюється вміння відвертих контактів з батьками, вміння ефективно і делікатно розв’язувати проблеми. Батьки повинні мати гарантію, що кожна проблема, з якою вони прийдуть, вирішиться тактовно. Такі відносини з батьками вважаються правильними і задовольняють обидві сторони, про що свідчать рапорти повідомлень із зовнішньої оцінки, яка проводиться місцевим Управлінням освіти.

Проведені анкетування (2013-2015) серед батьків є значущими, оскільки батьки визнали, що: знають і визнають прийняті в дитячих дошкільних закладах виховні цінності; дошкільний заклад розпізнає проблеми у вихованні і розвитку дітей, а також дбає про надання дітям допомоги у їх розв’язанні – допомога психологічна і логопедична; у дитячому закладі поважають права дитини; співпраця з батьками є партнерська і довірлива; навчальний осередок виконує критерій “Безпечного дитячого дошкільного закладу”.

На основі побаченого, роботу дитячого закладу батьки оцінюють таким чином: співпраця з вчителями є партнерська і побудована на довірі; навчально-виховний заклад пропонує дуже цікаві форми співпраці; навчально-виховний заклад пропонує хорошу опікунсько-виховну і дидактичну програму; знають, що в дошкільному навчальному закладі реалізується програма “Академія Здорового Дошкільнятка”, а також інші загальнопольські програми.

Щоб дізнатися про потреби і бажання батьків дитячими дошкільними закладами регулярно проводиться анкета “Дитячий дошкільний заклад моєї дитини”, яка мала на меті узгодити пропозиції щодо конкретних дій дитячого садка відповідно до очікувань батьків. Така анкета дає можливість отримати інформацію

про те, чи батьки задоволені роботою дошкільного навчального закладу, що їм подобається і чого очікують. Свої пропозиції щодо батьків і дітей враховуються у спільно опрацьованому Кодексі Дитсадка. Даний Кодекс зачитується і погоджується з батьками на загальних зборах.

На відносини між батьками і вихователями має вплив багато чинників. З обох сторін ці контакти ускладнюють наявні стереотипи, побоювання, відсутність часу і правильної самоорганізації. Але батьки і вихователі прагнуть, щоб діти любили відвідувати дошкільний заклад; щоб діти розвивалися якнайкраще; щоб діти були в безпеці; щоб діти були щасливими [5, с. 7].

Отже, щоб співпраця дитячого садка з батьками і опікунами дітей складалася якнайкраще, як одна, так і інша сторона повинні керуватися певними принципами. До них належать: принцип позитивної мотивації, партнерства, єдності впливів обох сторін і систематичної співпраці.

Беручи до уваги те, що сім'я задовольняє основні потреби маленької дитини, до яких належать: потреба в любові, приналежності, прийняття себе, безпека, емоційний контакт, активність і самостійність, дитячий садок повинен підтримувати тісний контакт із сім'єю вихованців. Співпраця дитячого дошкільного закладу з сім'єю повинна супроводжуватися турботою про майбутню долю дитини, заспокоєнням її актуальних потреб і вихованням.

1. Andrzejewska Jolanta : Współdziałal rodziców w planie rozwoju i działalności przedszkola // W: Teoria i praktyka kształcenia w dialogu i perspektywie/ red. Nauk Anna Karpińska. – Białystok : Trans Humana, 2003. – S. 435-443
2. Bogdanowicz M., Model diagnozowania dysleksji rozwojowej, Biuletyn Polskiego Towarzystwa Dysleksji, numer sygnałowy 2008, s. 7-12
3. Bulera, Maria : Integracja przedszkola i domu rodzinnego – potrzeba czy konieczność? // W: Integracja w edukacji : dylematy teorii i praktyki / pod red. Jana Jakóbowskiego i Anny Jakubowicz-Bryx. – Bydgoszcz : Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej, 2002. – S. 204-209
4. Jakubowska Grażyna, Irena Orzechowska : Współpraca przedszkola z rodzicami – formy, efektywność // W: Edukacja elementarna w zreformowanym systemie szkolnym. T. 2, Z doświadczeń nauczycieli / red. nauk. i oprac. Zdzisław Ratajek, Małgorzata Kwaśniewska. – Kielce : Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, 2004. – S. 229-234
5. Kościszewska-Woźniak M.: Organizacja współpracy z rodzicami w przedszkolu, "Management w przedszkolu", marzec 1999, s. 6
6. Lubowicka J.: Przedszkole wobec zmian w systemie edukacji narodowej, "Wychowanie w Przedszkolu" 1999, nr 9, s. 650.
7. MEN.: Edukacja – raport 1997 – 2001, WODN, Warszawa 2001.
8. MEN.: Reforma systemu edukacji, WSiP, Warszawa 1998.
9. Mendel M.: Partnerstwo rodziny, szkoły i gminy, Akademia Wiedza i Praktyka, Toruń 2000, s. 123.
10. Nauczyciel w edukacji przedszkolnej / red. Ewa Smak. – Opole : Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2006. – 207 s.
11. Suchodolski B. Nasza współczesność a wychowanie / B. Suchodolski, I. Wojnar. – Warszawa : "Nasza Księgarnia", 1973. – 359 s.
12. Szczepański J. "Refleksje nad oświatą" / PIW, Warszawa 1974, s.7.
13. Szumna D.; Jakość pedagogicznych relacji przedszkola i rodziny, "Wychowanie w Przedszkolu" 2002 r. nr 6, s. 34.

In the article the role and importance of cooperation between family and kindergarten in the training and education of the child, identified and described the main forms of cooperation kindergarten and parents in Poland, defined social and educational function of pre-schools Poland, singled out the basic principles of cooperation Preschool school parents.

Key words: pre-school, family, child, education, teacher, co kindergarten and parents forms of cooperation, partnership, cooperation principles.